

I.O COÑECEMENTO, A VERDADE E A LINGUAXE

1. Que podemos coñecer?

1.1 Definición

Coñecer pode definirse coma a relación intelectual entre un suxeito que coñece e un obxecto coñecido e dita relación se pode xustificar axeitadamente.

A **epistemoloxía** (investigación sobre o coñecemento científico) e a **gnoseoloxía** (investigación sobre o coñecemento en xeral) son ramas de filosofía que se ocupan de investigar o coñecemento, que tipos de coñecemento hai e que fiabilidade teñen así coma os graos de coñecemento ou os límites para o mesmo. Comecemos coa gnoseoloxía.

1.2 Formas de coñecer:

- **Percepción sensible:** permite recoller información sobre o mundo, é a **experiencia empírica**.
- **Emoción:** Aporta importante información sobre todo froito da **interactividade cos demais** por iso é un xeito de coñecer fundamental para o **coñecemento moral**
- **Memoria:** **Almacena** experiencias do pasado para logo recuperar información.
- **Razón:** Permite **relacionar xuízos** para realizar inferencias **e acadar conclusións xustificadas** racionalmente, lóxicamente.
- **Imaxinación:** Coñecemento **fundamental para a creatividade** pois é a capacidade para reproducir, modificar e crear outras imaxes de xeito libre e espontáneo.
- **Fe:** Confianza na validez pero **sen xustificar** nin empírica nin racionalmente.
- **Intuición:** fonte de coñecemento non sempre aceptado debido a que as intuicións **non necesitan procesar racionalmente** a información.

1.3 Tipos de coñecemento:

-**Teórico:** Uso da razón, imaxinación, memoria, sentidos ... **para coñecer** a realidade , este saber acumúlase constituíndo dese xeito un *corpus teórico*.

-**Práctico:** Uso da razón, imaxinación, memoria, sentidos ... **para actuar** sobre a realidade de dous xeitos:

- En vista a obrar ben: **acción moral**.
- En vistas a producir beneficios: **producción técnica**.

1.4 Graos de coñecemento:

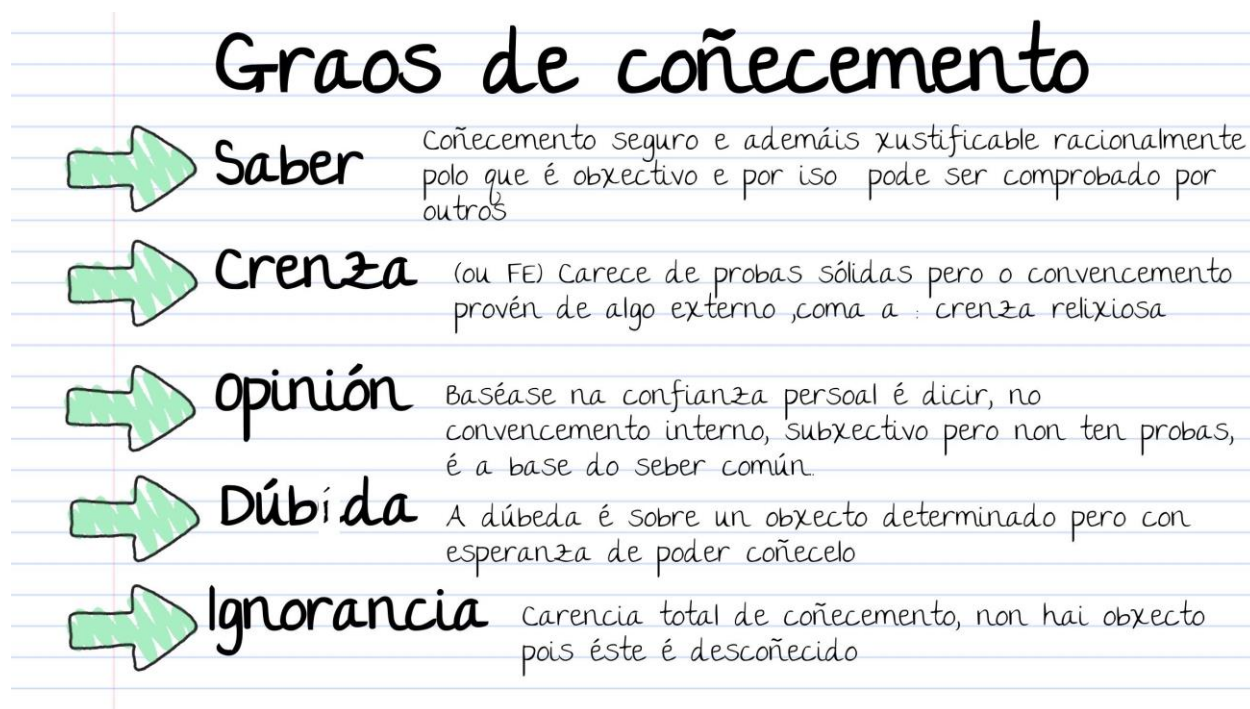

Ilustración 1.

2. As Facultades cognoscitivas

A sensibilidade e a razón traballan conxuntamente para coñecer. Vexámolas por separado.

2.1 A sensibilidade

Está formada pola **sensación e a percepción**. Captamos o que acontece grazas a que procesamos a experiencia externa mediante as **sensacións** que son fenómenos psicofísicos que xorden cando os nosos sentidos son estimulados. Percibir é interpretar as sensacións dun xeito selectivo.

O obxecto estimula a nosa sensibilidade externa: os **exteroceptores** son os 5 sentidos que reciben a información externa, os **interoceptores** aportan a información sobre o noso organismo (propioceptores que informan da posición do corpo e os visceroceptores aportan información da dor, fatiga, fame, sede...e outras sensacións corporais).

A sensibilidade interna ou percepción encárgase de construír e interpretar o obxecto sentido pois este non é un reflexo exacto da realidade senón que xurde da nosa selección e interpretación de estímulos pois hai moitos factores que inciden na percepción sensorial coma os factores fisiolóxicos, os persoais (en función dos intereses e necesidades) e tamén factores socioculturais.

2.1.1 Percibímolos cousas tal e coma son?

Percibir conleva seleccionar, organizar e interpretar atribuíndolle significado os datos dos sentidos polo que **hai desaxustes na relación suxeito (que percibe) - obxecto (percibido)** ... a iluminación, a cor, o tamaño ou forma varían dependendo da perspectiva dende a que vemos ás cousas...pero hai unha **constancia perceptiva** que permite identificar ós obxectos a pesar das variacións. **A Escola da forma (Gestalt en alemán)** en oposición á Escola Asociacionista amosou que a percepción non é un sinxelo agregado de sensacións senón que a nosa mente ordena as sensacións seguindo unhas leis que fan referencia a aspectos figurais e á constancia perceptiva.

E ti que ves aquí ?

Ilustración 2..

2.2 A Razón

O coñecemento racional é abstracto pois traballa con conceptos, é unha capacidade exclusiva do ser humano que consiste en extraer as características comúns dos obxectos particulares obviando as diferencias. Os **conceptos** (representación mental abstracta) son integrados en unidades mais amplas que son os **xuízos** (proposicións enunciativas que poden ser verdadeiras ou falsas) e os xuízos en unidades mais amplas que son os **razoamentos** (cadeas de xuízos organizados mediante leis lóxicas)

Como o materializamos? Como o expresamos? Os Conceptos por medio de palabras, os xuízos por medio de proposicións e os razoamentos por medio de argumentacións.

- ✓ **María Zambrano** (1904-1991) di que temos dous tipos de razón, a **razón discursiva** que xera conceptos e razoamentos en busca da verdade. E a **razón poética** que revela unha verdade que non se deixa atrapar polos conceptos, de aí que se exprese a través da metáfora e a poesía, esta razón permite por de manifesto a realidade íntima de cada ser.

3. A verdade

En que consiste a verdade? Como recoñecela? **Vexamos algúns criterios ou teorías da verdade que nos permiten determinar que é o que distingue ó verdadeiro do falso:**

- **UTILIDADE:** é verdadeiro si é beneficioso dende un punto de vista práctico.
- **AUTORIDADE:** é verdadeiro si coincide co dito por certas persoas ou institucións que consideramos infalibles

- **CONSENSO:** di Habermas que o consenso debe estar aberto á libre participación a calquer **suxeito racional** ben informado e de xeito libre podendo así expresar as posturas de maneira que todos deben estar dispostos a cambiar a súa posición si está millor argumentada.
- **VERDADE EMPÍRICA:** o que se revela a través dos sentidos.
- **VERDADE COMA COHERENCIA:** é verdadeiro aquel enunciado que non entra en contradición co resto de enunciados aceptados previamente nun sistema de referencia. É propio das ciencias formáis.
- **VERDADE COMA EVIDENCIA RACIONAL:** unha afirmación é verdadeira si nace dunha intuición intelectual imposible de poñer en dúbida .
- **VERDADE COMA ADECUACIÓN:** hai verdade cando hai axuste ou correspondencia entre o que o suxeito di do obxecto nun enunciado e o que é o obxecto na realidade.
- **VERDADE COMA METÁFORA:** para Nietzsche todo concepto fórmase a partir de metáforas, metonimias e antropomorfismos...relacións humanas adornadas pola poesía e a retórica e que co tempo a humanidade considera sólidas, canónicas e obrigatorias...Para Nietzsche a verdade é unha ilusión, unha ficción.

3.1 Actitudes filosóficas ante a verdade.

Os diferentes filósofos situáronse nas seguintes actitudes ante a posibilidade de coñecer a verdade con certeza:

Dogmatismo: Defende a total certeza e seguridade ante a verdade, para eles podemos acadar uns principios absolutamente válidos que serven de base do saber.

Escepticismo: Nega a posibilidade de coñecer a verdade absoluta e polo tanto para eles o coñecemento é limitado. Ante esta limitación o que podemos facer é dubidar, suspender o xuízo e ser prudentes, respetuosos, abertos e tolerantes.

Relativismo: Teoría que nega a verdade universal e absoluta, todo depende da particularidade (espacial, temporal e persoal) polo que cada un ten a súa propia verdade sendo cada verdade tan válida coma outra. Pero...en moral, a pesar de que é fundamental respetar as opinións dos demais, deberemos poñer un límite ó relativismo e este límite son os dereitos humanos.

Subxectivismo: Cada un ten a súa propia verdade, a verdade ou falsedade depende de factores individuais. Para moitos esta actitude ante a verdade é inadmisíbel xa que parece xustificar tódalas opinións, pero... tódalas opinións son válidas ?

Perspectivismo: para solucionar as dificultades do subxectivismo e relativismo xurde o perspectivismo afirmando que a verdade existe pero pódese captar dende un punto de vista determinado, dende unha perspectiva ou circunstancia que condiciona a forma na que a percibimos.

Hermenéutica: Céntrase na interpretación dos textos a cal parte duns prexuízos inevitables que fan que a nosa interpretación nunca sexa neutra. A nosa interpretación xorde dun diálogo cotexto no cal máis que descifrar o que facemos é interpretar partindo do noso punto de vista social, persoal ou cultural... **polo que a verdade exacta non é posible**, podemos acadar unha verdade interpretada, sensata e significativa para nos

4. A linguaxe

Que relación hai entre as palabras e as cousas? Ó longo da historia da filosofía faise evidente a preocupación por esta cuestión xurdindo dous posicionamentos :

Naturalismo: a esencia da realidade exprésase mediante a linguaxe dándose unha relación de imitación de xeito que si analizámola linguaxe podemos coñecer á realidade.

Convencionalismo: a linguaxe non expresa a realidade pois os nomes son un artificio que por acordo lle damos á realidade, son convencións.

Wittgenstein (Viena, 1889 - Cambridge, 1951) expresa un pensamento filosófico que podemos dividir en dous períodos:

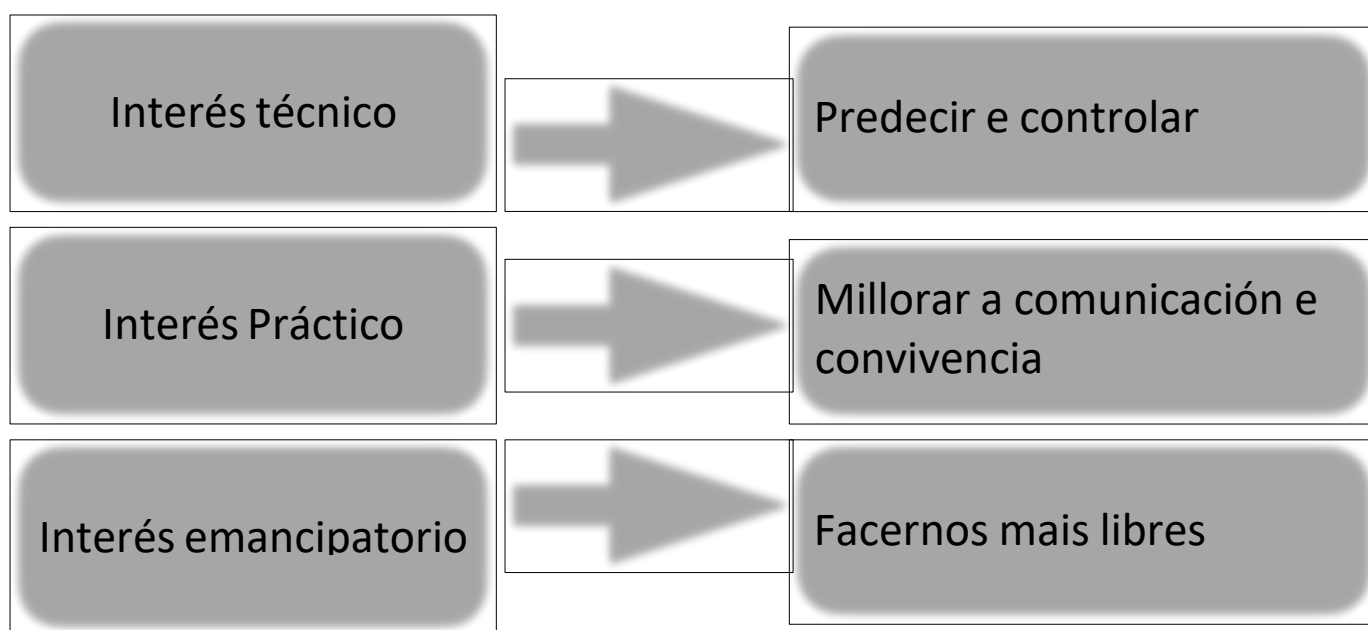
- O primeiro período xira en torno á súa obra Tractatus Lógico-Philosophicus que influíu nos positivistas lóxicos e no círculo de Viena. Nesta obra explica o funcionamento da lóxica coma ferramenta que permite amosar a estrutura da linguaxe coma descrición do mundo afirmando que **“os límites da linguaxe son os límites do mundo”** pois a linguaxe é unha **representación figurativa** do mundo, dase un **isomorfismo** entre linguaxe e mundo que podemos captar a través da forma lóxica. O mundo é un conxunto de feitos (relacións entre obxectos), os nomes representan obxectos e os enunciados feitos, os feitos son a relación entre obxectos. A teoría que defende no Tractatus é a **Teoría semántica** do significado. O **significado** dun nome é o obxecto, as proposicións non teñen significado, teñen **senso** (pois representa un feito).
- O segundo período está marcada pola crítica ó primeiro, agora xa non acepta que a esencia da linguaxe sexa representar á realidade, rexeita o isomorfismo, abandona a teoría semántica e redacta a obra Investigacións Filosóficas na que defenderá unha **Teoría pragmática** da linguaxe, na cal non acepta que a linguaxe exprese a esencia da realidade dun xeito fixo senón que a linguaxe será coma unha **caixa de ferramentas**, usadas de diferente xeito. A linguaxe será entendida coma unha **actividade** ante situacións lingüísticas diferentes, ante diferentes **xogos da linguaxe**. O que importa aquí non é tanto o significado coma o uso. Austin e Searle falarán de actos de fala no que o determinante é o uso
nun contexto e cunha intencionalidade determinada polo falante.

5. O coñecemento dende o punto de vista político

Aristóteles comeza a súa Metafísica afirmando que “*Tódolos homes teñen por natureza o desexo de saber*” pois para él temos unha curiosidade natural que nos empuxa á verdade dun xeito persoal e sen ningún tipo de interese, é dicir, *saber por saber* ou saber en si mesmo. Pero a realidade amosa que non é así pois nos move o interese por unha banda e pola outra nunca o facemos sos pois o coñecemento é froito do coñecemento colectivo, é dicir, todo coñecemento é social.

O coñecemento pertence á *comunidade científica* que en cada época comparte teorías, procedementos e instrumentos de investigación, cada sociedade comparte un *marco intelectual* de valores e conceptos e dispón duns *coñecementos base* que serán o punto de partida dos progresos futuros.

Quizais erra Aristóteles ó describir ó coñecemento coma desinteresado pois todo coñecemento está motivado por un interese, **Karl-Otto Apel e Jürgen Habermas clasificaron os intereses** que moven ó coñecemento pois consideran que o problema fundamental non está no interese en si mesmo, xa que este é o motor, o problema fundamental está nas prioridades, debería ser o primordial promover a liberación dos seres humanos... **Eles dirán que cada investigación está motivada por un interese como vemos no seguinte cadro :**

- O **interés técnico** está movido polo interese de instrumentalizar a realidade atopando as súas leis para poder predecir e controlar o mundo natural. Bioloxía, Física, química... comparten este interese. Búsqueda das leis que rixen á realidade para dominala.
- As **ciencias sociais** (psicoloxía, historia, economía....) pola contra están interesadas na práctica, na comprensión das **accións humanas** para así facilitar a comunicación e a convivencia. O interese que as move é de carácter hermenéutico xa que pretenden comprender os acontecementos.

- O interés fundamental para Apel e Habermas debería de ser o emancipatorio pois o obxectivo é facer unha sociedade mais xusta, libre e igualitaria evitando as situacións de dominación e opresión. A Filosofía sería una das disciplinas que persiguen este interés pois do que se trata é de loitar pola xustiza e liberdade a través da análise crítica dos feitos.

5.1 Interrelación entre coñecemento e poder:

A verdade é unha arma infalible, un instrumento de poder e control social. **A información é a base do coñecemento, a estatística, por exemplo, xurde coma ferramenta de estado moi útil de aí o propio termo “estatística”.** Foucault (1926-1984) advirte de que cando dispomos destes coñecementos faise posible administrar a vida das persoas, a biopolítica é o exemplo da unión entre coñecemento e poder. O poder crea verdade e a verdade crea poder .

Dende a epistemoloxía feminista analízase o papel do xénero e o modo no que a ideoloxía sitúa de diferente maneira a homes e mulleres. Donna Haraway afirma que todo coñecemento é situado polo que o coñecemento é un constructo social que parte dunha perspectiva que impide a neutralidade polo que debemos estar atentos xa que non tódalas situacións son válidas ou xustas.

Deberemos ter en conta:

- A investigación depende das institucións públicas e organismos privados que facilitan recursos pero ollo...tamén determinan prioridades. Polo que a investigación está dirixida por un interés e non polo altruísmo na meirande das ocasións.
- A información dos medios de comunicación é un instrumento fundamental para coñecer pero ollo...o interés do poder político polo seu control é conflictivo. Unha opinión pública crítica é imprescindible nunha democracia auténtica.
- A acumulación de datos nunha sociedade globalizada e informatizada xera un coñecemento que permite tomar decisións minimizando erros. Seguro que oíches falar **Big data**, fenómeno tecnolóxico que analiza macrodatos pois estes representan variables que á sua vez desvelan patróns que posibilitan a predicción de tendencias sobre o comportamento humano.

5.2 A posverdade:

A linguaxe, ademáis de permitirnos describir a realidade dun xeito veraz tamén permite falseala, enmascarala.

Que é a posverdade? Podemos definir a posverdade coma de posible distorsión da realidade coa intención de manipular e enganar a opinión pública e actitudes sociáis. Non se trata dun erro pois é intencionada.

Cómo se consegue o engano? Mediante a manipulación das crenzas e emocións

De que medios se serven? Os medios dos que se serven son os medios de comunicación de masas, internet (acceso á información instantánea), redes sociais nas que de xeito gratuito, inconsciente e quizais ás veces inocente ofrecemos datos da nosa vida privada, dos nosos intereses sociais, políticos e culturais...

Cales son as consecuencias? O paradoxo é que os medios que facilitaron o acceso ó coñecemento fannos mais vulnerables ó engano e á manipulación pois a hiperconexión e a sobreabundancia de contidos dificulta a nosa capacidade para manter a atención, bloqueando a capacidade de distinguir entre opinión e certeza, é dicir, somos incapaces de distinguir entre realidade e ficción. Dispoñemos de moita información pero nos satura de tal modo que non a procesamos.

Esta situación xera “anemia mental” pois non podemos pensar por nos mesmos (quizais a “preguiza” ou a “cobardía” coma diría Kant en *Qué é a Ilustración?* son as causas de que renunciemos á nosa capacidade crítica e prefiramos perder liberdade antes que comodidade...o caso é que debemos decatarnos que de estamos ante un ataque directo á democracia xa que somos escravos dos intereses dos que teñen poder, estamos dominados e manipulados pois a posverdade entorpece a formación dun xuízo correcto da cidadanía polo que impide un debate público honesto.

Como é posible tal manipulación? Así funciona a nosa mente:

- **O Sesgo confirmatorio cognitivo** : interpretamos a información selectivamente, xerando un erro do razoamento inductivo pois asumimos coma verdadeiro aquelas afirmacións que reforcen as nosas crenzas e consideramos falsas aquelas que as cuestionan.
- **A ignorancia motivada** dase cando somos conscientes do noso descoñecemento pero preferimos non profundizar para evitar a disonancia cognitiva, é dicir, **evitar desestabilizar as nosas ideas e crenzas** ...a ignorancia motivada é unha expresión do medo a asumir a realidade.
- **Somos seres sociais por iso tendemos a dar maior credibilidade ás informacións que reforcen os lazos ou vínculo social do grupo ó que pertencemos** independentemente de que sexan obxectivos ou non.
- **Os atallos cognitivos** lévannos ós sesgos, son hábitos automáticos, inconscientes ...ante a experiencia que nos permiten darlle sentido para así anticipar feitos futuros dando lugar a un procesamento sesgado en moitas ocasións. **Debido a eles por exemplo aceptamos información coma verdadeira si creemos que provén dun experto**...a pesar de non ter certeza de que tal persoa sexa experta.

Como loitar contra a posverdade?

A pesar do dereito de expresión, a repercusión da posverdade é social polo que son necesarias accións que poidan frear a desinformación pública, mediante a elaboración dun código de boas prácticas si tal información ten repercusións democráticas, ecolóxicas, seguridade ou saúde...

Promover accións de alfabetización dixital, de millora do pensamento crítico, e verificacións independentes.

6. O problema do coñecemento dende unha perspectiva histórica: a historia da epistemoloxía

Que é a verdade ? Cómo a acadamos? Como coñecemos? Polos sentidos? Pola razón? Na súa orixe ciencia e filosofía son sinónimas, a historia da filosofía amosa como ó longo do tempo xurdiron diferentes propostas ante o problema do coñecemento. Vexámolas!

6.1. A ciencia na filosofía antiga.

6.1.1 O s. VI a. C: PRESOCRÁTICOS

Teñen unha concepción da verdade entendida coma ἀλήθεια (aletheia) é dicir, desocultamento, desvelamento. Para os primeiros filósofos a fonte do coñecemento auténtico é a razón pois capta a verdade indo mais alá das apariencias que recibimos polos sentidos, a razón “desvela”, “desoculta” a verdade *agochada* nas cousas cambiantes, plurais, corruptíbles...A razón permite decatarnos de que a verdade non pode cambiar. Os primeiros filósofos buscan mediante o logos ou razón as leis, a orde subxacente ás cousas, a esencia da realidade ... o arxé eenténdese coma principio do que todo brota. Coñecendo ó arxé coñecerémola esencia da realidade a así poderemos darlle senso.

6.1.2. O s. V a. C: OS SOFISTAS E SÓCRATES

O s. V é o século de Pericles, un momento de grande desenvolvemento cultural, económico e demográfico onde triunfa a democracia polo que a preocupación da filosofía alónxase do cosmos centrándose no antropolóxico e a posibilidade de triunfar dialécticamente na ágora.

Os sofistas non lle interesa a verdade en sí o que buscaban era o triunfo social a través da oratoria e a retórica coa que pretendían convencer ós seus concidadáns. Pola contra a Sócrates non lle interesaba o triunfo social senón moral, creía que a verdade existía dun xeito obxectivo e co seu método, a maiéutica, poderíamos acadala. A maieutica permite sacar a verdade que está dentro de cada un a través da definición do universal, para él a acción moral está determinada polo coñecemento (isto se coñece coma *intelectualismo moral*: soamente obra mal o ignorante de aí a importancia da educación coma medicina política)

6.1.3 A CIENCIA EN PLATÓN

Platón foi discípulo de Sócrates e parte dun **dualismo ontolóxico** (dous mundos, un sensible e falso que imita a outro intelixible e verdadeiro) e dun **dualismo epistemolóxico** é dicir, a súa teoría do coñecemento distingue entre :

-Coñecemento sensible-DOXA: o coñecemento fenoménico, sensible, que soio permite facer opinións falsas, *doxa*. É un coñecemento enganoso, particular e cambiante

-Coñecemento intelixible-EPISTEME: o coñecemento racional é auténtico, verdadeiro. A nosa alma inmortal pertence ó Mundo Intelixible pero cando cae nun corpo material e sensible, enferma de olvido. A *anamnesis* consiste en lembrar (reminiscencia) pois superamos a amnesia. Coñecer para Platón é lembrar as ideas inmateriais, perfectas, eternas, universais...a *Episteme* é o coñecemento verdadeiro, o coñecemento científico. A verdade universal é **trascendente** ás cousas sensibles.

6.1.4 A CIENCIA EN ARISTÓTELES

A pesar de que Aristóteles rexeita a concepción dualista de Platón coincide con él afirmando que o coñecemento racional é superior. Os sentidos ofrecen para o estaxirita un coñecemento básico e incompleto e a razón mediante a abstracción permite coñecer a verdade universal presente nas cousas sensibles. A verdade universal é **inherente** ás cousas sensibles.

6.2. A ciencia na modernidade

Na modernidade imponse a razón sobre a Fe coma fonte de coñecemento válida, o humanismo e a revolución científica anuncia un novo xeito de facer ciencia baseado nunha nova linguaxe, a matemática (que aporta exactitude) , nunha nova maneira de proceder sistemática mediante o uso do método e nun novo xeito de contraste, a experimentación empírica. A matemática, o método e a experimentación serán os tres pilares da *nuova scienza*.

O problema fundamental da modernidade é a epistemoloxía, racionalistas e empiristas ofrecerán respostas antagónicas e o criticismo Kantiano aportará una síntese crítica e integradora destas. Vexamos:

6.2.1 O RACIONALISMO:

O racionalismo parte dunha confianza cega na razón, única fonte válida do coñecemento. Isto fai que defendan a existencia das **ideas innatas** froito da actividade racional desconfiando das ideas que proceden dos sentidos. A razón por sí soa pode acadar **certeza** mediante o **método dedutivo**. A ciencia modelo para un racionalista son as **ciencias formáis** (lóxica e matemáticas) pois parten

de principios axiomáticos universáis e necesarios completamente evidentes e que permiten deducir partindo deles tódalas verdades sobre as cousas. Os racionalistas mais importantes son René Descartes (1596-1650), Baruch Spinoza (1632-1677) e Gottfried Leibniz (1646-1716).

6.2.2 O EMPIRISMO:

O empirismo desenrolouse fundamentalmente nas Illas Británicas. A orixe e o límite do coñecemento é a experiencia sensible (sensacións recibidas grazas á percepción). “*Empirismo*” provén do termo grego *ἐμπειρία* traducido ó latín coma experiencia. Esta corrente defende que a mente é coma un papel en branco que se enche cos datos da experiencia sensible polo que non existen ideas innatas. A ciencia modelo para os empiristas son as ciencias naturais. Os empiristas mais importantes son: Hobbes (1588-John Locke (1632-1704), George Berkeley (1685-1753) e David Hume (1711-1776).

6.2.3 O CRITICISMO:

Immanuel Kant (1724-1804) non acepta o *dogmatismo* racionalista (por defender ideas innatas indemostrables) nin o *escepticismo* empirista (porque si a orixe é a experiencia particular é imposible coñecer o universal, é imposible polo tanto a ciencia, a verdade, dado que a mente é un papel en branco). Pero Kant ten coma clara mostra da posibilidade da ciencia ós descubrimentos de Newton polo que se decata que tanto racionalistas coma empiristas están equivocados e á vez teñen razón. O que buscará Kant é a síntese das dúas correntes desenrolando o “xiro copernicano” pois porá ó suxeito no centro da cuestión epistemolóxica. Vexamos:

Todo coñecemento comeza na experiencia (comeza no obxecto sensible que nos afecta os sentidos) pero á vez é o suxeito quen de forma activa organiza esa experiencia grazas a que o suxeito ten de xeito *a priori* unhas estruturas mentais transcendentais que permiten estruturar, representar, darlle forma ó **obxecto en sí ou noumeno** (que non o podemos coñecer directamente). Coñecer é transformar ó obxecto en sí en “**fenómeno**” ou **obxecto en min** (o obxecto representado) para despois poder pensalo. Sin obxecto non hai coñecemento, sin a capacidade de representar do suxeito tampouco, é necesaria a síntese entre o dado na experiencia e o posto polo suxeito a priori.

Coñecer é representar, dar **forma** á realidade, sen obxecto, sen **materia**, non podo coñecer nada por iso Kant conclúe na Crítica da Razón Pura, 1781 que a metafísica non é ciencia pois o seu obxecto de coñecemento non procede da experiencia sensible. O metafísico (Deus, Alma e Mundo) o podemos pensar pero non coñecer cientificamente.

Ilustración 6

6.3. O Coñecemento na filosofía contemporánea

6.3.1 Idealismo Absoluto :

Para Hegel (1770-1831) o coñecemento humano non ten límites xa que é absoluto, a totalidade pódese construír xa que todo o racional é real. O ser coñécese coma un todo polo que as partes coma complemento dese todo e coma tal son susceptibles de ser coñecidas . Para Hegel o suxeito coñece porque hai unha identidade entre ser e pensar. O fundamento do ser está nun proceso dinámico e histórico no que se desprega.

6.3.2 Neopositivismo lóxico :

Rudolf Carnap (1891-1970) coma máximo representante do Círculo de Viena afirma que soio o observado e concreto pode ser coñecido, os feitos empíricos son o único que podemos coñecer por iso as únicas ciencias lexítimas son as naturais xa que se poden **verificar**.

6.3.3 Racionalismo crítico :

Karl Popper (1902-1994) non acepta a verificación coma criterio de certeza. O único que temos son casos particulares e o particular é o que pode falsar ás teorías. A verificación é excesivamente utópica, a falsación é a opción máis realista. As teorías son provisionais polo que ciencia soio ofrece probabilidade nunca pode ser absoluta.

Licenzas das ilustracións

Ilustración	Recurso
Ilustración 1.	Autoría: Elaboración Propia
Ilustración 2.	
Ilustración 3.	
Ilustración 5	
Ilustración 6	